

Dr. Mojca Ilc Klun

Univerza v Ljubljani,
Filozofska fakulteta,
Oddelek za geografijo
mojca.ilc@ff.uni-lj.si
COBISS: 1.04

Vključenost tematik slovenskega izseljenstva v pouk geografije

Introducing the Topics on Slovenian Emigration in Geography Class

Povzetek

Tematike, povezane z migracijami in izseljenstvom, bi morale postati pomembna učna tema na vseh nivojih vzgojno-izobraževalnega procesa, in to ne le zaradi sodobnih migracijskih tokov, pač pa tudi zaradi vpetosti Slovencev in Slovenije v različne migracijske procese v različnih časovnih obdobjih. Prispevek obravnava pregled vključenosti tematik slovenskega izseljenstva v pouk geografije. Pri tem izpostavi vključenost omenjenih tematik tako v učne načrte za pouk geografije kot učbenike, obenem pa prikaže tudi nekaj bistvenih ugotovitev iz raziskave med učenci glede poznavanja in zanimanja za tematike slovenskega izseljenstva.

Ključne besede: slovensko izseljenstvo, geografija, pouk geografije, učni načrti, učbeniki, učenci

Abstract

Topics on migrations and emigration should become part of the important learning material at all levels of the education process not only because of the current migration flows but also because of the inclusion of Slovenians and Slovenia in various migration processes during different time periods. The article provides an overview of the inclusion of the topics on Slovenian emigration in geography class, emphasizing the inclusion of these topics in geography curricula and textbooks and introducing some of the key findings from the research performed among students on the awareness of and interest in the topic of Slovenian emigration.

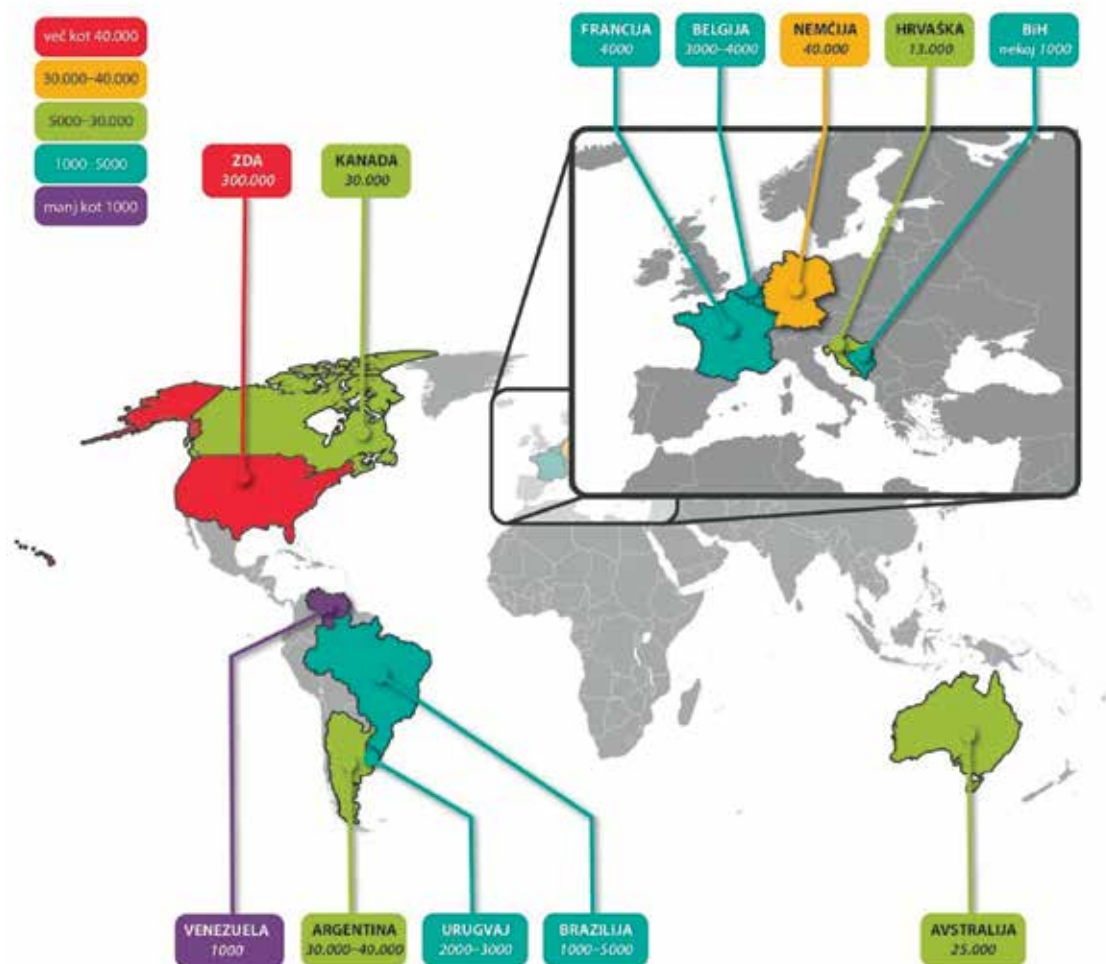
Keywords: Slovenian emigration, geography, geography class, curricula, textbooks, students

Uvod

Slovenci so se z območja današnjega ozemlja Slovenije množičneje selili predvsem v treh obdobjih – konec 19. in v začetku 20. stoletja; med drugo svetovno vojno in po njej ter v 60-ih in 70-ih letih 20. stoletja (Drnovšek, 1991). Dejstvo je, da so omenjena obdobja slovenskega izseljevanja precej časovno odmaknjena od današnje mladine, zato ta svoje predstave o slovenskem izseljenstvu razvija predvsem na podlagi njej predstavljenih virov, prikazov in informacij. Ravno zato je pomembno, kako učitelj predstavi vsebine slovenskega izseljenstva pri pouku, torej kaj o slovenskem izseljenstvu izpostavi in katere učne metode in učila pri tem uporabi. Učenec bo namreč razvil svoje predstave

o slovenskem izseljenstvu predvsem na podlagi njemu predstavljenih virov oziroma učil, nekateri bodo svoje predstave razvili na podlagi izkušenj iz domačega okolja, redkeje pa na podlagi lastnega dela na terenu (obisk slovenskih izseljenjskih skupnosti v različnih državah). In ravno zato je pomembno, kako so v šolah predstavljene vsebine slovenskega izseljenstva, saj izbor primernih vsebin in metod močno vpliva na razvoj predstav učencev o slovenskem izseljenstvu. Vsekakor pa je vključenost vsebin slovenskega izseljenstva v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem odvisna od vključenosti teh vsebin v kurikularne dokumente – učne načrte. Le formalna vključenost teh vsebin v učne načrte omogoča formalno vključenost tematik slovenskega izseljenstva v pouk.

Pomembno je, kako so v šolah predstavljene vsebine slovenskega izseljenstva, saj izbor primernih vsebin in metod močno vpliva na razvoj predstav učencev o slovenskem izseljenstvu.

Slika 1: Številčnost slovenske diaspore po svetu

Vir: Ilc Klun, 2017.

V slovenskih učnih načrtih različnih osnovno- in srednješolskih predmetov lahko beremo, da v okviru vzgojno-izobraževalnega procesa mlade vzgajamo k spoštovanju različnosti in strpnosti, da pri pouku dobijo pomembna znanja, spretnosti in sposobnosti, s katerimi lahko razumejo ožje in širše okolje ter družbo, razvijajo pozitivna stališča do kulturne različnosti in medkulturne odnose. Vse te globalne cilje lahko dosežemo tudi s poučevanjem o migracijah oziroma vsebinah slovenskega izseljenstva. Pomembno pa je razmisliti, katere učne vsebine o slovenskem izseljenstvu bi morali učenci usvojiti, da bi njegove procese bolje razumeli in na podlagi tega sklepali in razmišljali tudi o pomenu in obsegu migracij v širšem, globalnem kontekstu, ter z uporabo katerih učnih metod in učil naj učitelji v šolah poučujejo o teh tematikah, da bo njihova obravnava aktualnejša, zanimivejša in bo tako prispevala k celovitejšemu poznavanju slovenskega izseljenstva ter obenem tudi globalnega konteksta migracij.

Ali so tematike slovenskega izseljenstva del obstoječih geografskih učnih načrtov?

Da bi lahko odgovorili na zastavljeno vprašanje, smo izvedli kvantitativno in kvalitativno analizo učnih načrtov šolskega predmeta geografija. Tako smo analizirali učne načrte za geografijo v osnovni šoli, splošni, klasični in ekonomski gimnaziji ter v strokovni gimnaziji.

Rezultati analiz učnih načrtov so pokazali, da se v **učnem načrtu za predmet geografija v osnovni šoli** tematika slovenskega izseljenstva neposredno ne pojavlja. Kvantitativna analiza osnovnošolskega učnega načrta je pokazala, da se v učnem načrtu sicer pojavlja 52 navedb izbranih pojmov, ki bi jih lahko navezali na področje slovenskega izseljenstva (narod, priseljevanje, meja, manjšina, državljanstvo, domovina, človekove pravice, medkulturnost), vendar se nobeden izmed njih eksplicitno ne nanaša na področje slovenskega izseljenstva. Prav tako v osnovnošolskem učnem načrtu za geografijo ni

zapisanega niti enega operativnega ali globalnega učnega cilja, ki bi se konkretno navezoval na področje slovenskega izseljenstva.

V nadaljevanju so rezultati analize pokazali, da se v **učnem načrtu za predmet geografija v strokovni, klasični in ekonomski gimnaziji** pojavlja 92 navedb izbranih pojmov (narod, selitve, migracije, migracijski tokovi, izseljevanje, odseljevanje, priseljevanje, meja, vzroki selitev, migracijska politika, izseljenec, priseljenec, manjšina, narod, državljanstvo, domovina, človekove pravice, multikulturalizem, medkulturnost, identiteta). Analiza je tudi pokazala, da se v učnem načrtu pojavljajo tudi operativni učni cilji, ki se vežejo na področje migracij na splošno in na katere lahko učitelj samoiniciativno veže tudi vsebine slovenskega izseljenstva, poleg tega pa se v njem pojavljajo tudi trije operativni učni cilji, ki se konkretno navezujejo na področje slovenskega izseljenstva: »Dijaki izdelajo grafični prikaz števila slovenskih izseljencev po svetu v poljubni obliki« (Učni načrt. Geografija ..., 2008a: 33), »Dijaki poznajo svetovni zemljevid slovenskih izseljencev in različne vzroke izseljevanja« (prav tam: 32), »Dijaki v učbeniku ali literaturi iščejo podatke o najpogostejših vzrokih za priseljevanje in odseljevanje slovenskega prebivalstva po drugi svetovni vojni« (prav tam: 32). Omeniti je treba, da se prvi operativni učni cilj nanaša na 1. letnik gimnazijskega izobraževanja, preostala dva pa na 4. letnik.

Rezultati analize so tudi pokazali, da se v **učnem načrtu za predmet geografija v strokovni gimnaziji** pojavlja 50 navedb izbranih pojmov (narod, selitve, migracije, meja, vzroki selitev, izseljenec, priseljenec, zdomec, manjšina, državljanstvo, domovina, medkulturnost). V učnem načrtu so navedeni operativni učni cilji, ki se navezujejo na širše področje migracij ter štirje operativni učni cilji, ki se nanašajo eksplicitno na področje slovenskega izseljenstva: »Dijaki na karti sveta izdelajo kartogram števila slovenskih izseljencev« (Učni načrt. Geografija ..., 2008: 11), »Dijaki se življajo v položaj zdomca, izseljenca in priseljenca« (prav tam: 13), »Dijak našteje najmanj dve državi, kjer živijo slovenski izseljenci, in najmanj tri države, kjer živijo slovenski zdomci, in jih pokaže na zemljevidu« (prav tam: 21), »Dijaki vrednotijo položaj Slovencev v svetu« (prav tam: 11). Analiza učnega načrta je tudi pokazala, da so v primerjavi s preostalimi analiziranimi učnimi načrti za predmet geografija učni cilji s področja slovenskega izseljenstva v tem učnem načrtu na višji taksonomski stopnji glede na revidirano Bloomovo taksonomijo, saj s strani dijakov predvidevajo tudi vrednotenje področja slovenskega izseljenstva in diaspore. Izpostaviti

velja tudi, da učni načrt umesti migracije kot eno od osrednjih tematik pouka geografije, saj je v učnem načrtu zapisano, da so te »ena od osrednjih tematik pouka geografije in s tem tudi sredstvo razvijanja omenjene zmožnosti (op. medkulturne kompetence). Omogoča tudi zmožnost kulturnega in strpnega komuniciranja, ki ga razvijamo z učnimi oblikami skupinskega dela, s predstavitvijo poročil in referatov, z igranjem vlog, z metodo za in proti, s tehtanjem in iskanjem *optimalnih rešitev za različne pokrajine in ljudi in podobnim*.« (prav tam: 8)

Rezultati analize geografskih učnih načrtov so pokazali, da so tematike slovenskega izseljenstva in na splošno migracij iz osnovnošolskega učnega načrta izpuščene. Umeščenost teh vsebin v pouk geografije je torej prepuščena osnovnošolskim učiteljem geografije na eni strani oziroma avtorjem osnovnošolskih geografskih učbenikov (recenzentom, urednikom), ki te vsebine vključijo v učbenik ali ne. Rezultati analize srednješolskih geografskih učnih načrtov so pokazali, da tako učni načrt za geografijo za strokovne gimnazije kot učni načrt za geografijo za splošno, klasično in ekonomsko gimnazijo vključujeta tako vsebine migracij kot vsebine slovenskega izseljenstva, a poudariti velja, da so učni cilji, ki se vežejo na področje slovenskega izseljenstva, v učnem načrtu za splošno, klasično in ekonomsko gimnazijo na nižji taksonomski stopnji učnih ciljev po revidirani Bloomovi klasifikaciji, ker od dijakov zahtevajo predvsem priključitev, razumevanje in uporabo. Nadgradnja učnemu načrtu za geografijo za splošno klasično in ekonomsko gimnazijo je glede vsebin slovenskega izseljenstva učni načrt za geografijo za strokovne gimnazije, saj ta umesti migracije kot eno izmed osrednjih tematik pouka geografije in obenem predstavi učne cilje, ki so vezani na področje slovenskega izseljenstva na višji taksonomski stopnji po revidirani Bloomovi klasifikaciji učnih ciljev (sinteza, vrednotenje). S tega gledišča bi radi izmed analiziranih geografskih učnih načrtov izpostavili ravno učni načrt za geografijo za strokovne gimnazije, ki po našem mnenju namenja tematikam slovenskega izseljenstva ustrezno mesto v sklopu vzgoje in izobraževanja mladih. Migracijski procesi so danes postali vsakodnevna tematika. Ne nazadnje je v sodobne migracijske procese, še posebej intenzivno v obdobju 2015–2016, vključena tudi Slovenija. Menimo, da je poznavanje in razumevanje lastnih migracij skozi zgodovino in v sedanosti pogoj za razumevanje sodobnih migracijskih procesov. Glede na to, da so slovenski učni načrti za geografijo učnociljno naravnani, predlagamo, da se ob naslednji prenovi učnih načrtov za geografijo v njih umesti operativni učni cilj:

Tematike slovenskega izseljenstva in na splošno migracij so iz osnovnošolskega učnega načrta izpuščene. Umeščenost teh vsebin v pouk geografije je torej prepuščena osnovnošolskim učiteljem geografije na eni strani oziroma avtorjem osnovnošolskih geografskih učbenikov, ki te vsebine vključijo v učbenik ali ne.

Slika 2: Ulica Ljubljana v predmestju Clevelanda, Euclid, ZDA

Vir: Ilc Klun, 2005.

Učenci pojasnijo, razumejo in vrednotijo razloge in posledice izseljevanja slovenskega prebivalstva v različnih zgodovinskih obdobjih in znajo te razloge in posledice navezati tudi na sodobne migracijske procese.

Ali so tematike slovenskega izseljenstva vključene v geografske učbenike?

Verjetno bi mnogi mislili, da je odgovor na zastavljeno vprašanje zelo preprost – če so tematike slovenskega izseljenstva vključene v učni načrt, potem so prisotne tudi v učbeniku, če ne, potem so iz učbenika izpuščene. Rezultati analiz učbenikov so pokazali, da učni načrti niso vedno kazalnik tega, kar naj bi bilo napisano v šolskem učbeniku. Z analizo geografskih učbenikov smo ugotovili:

1. Geografski učbeniki za osnovno šolo od 8. razreda dalje vključujejo vsebine slovenskega izseljenstva, kljub temu da te niso predpisane z učnim načrtom za geografijo za osnovno šolo. Avtorji, recenzenti in uredniki osnovnošolskih učbenikov so tako sami menili, da so vsebine slovenskega izseljenstva pomembna učna vsebina, ki bi jo morali, vsaj v določeni meri, usvojiti tudi osnovnošolski

učenci, in jo zato po lastni presoji umestili v svoje učbenike.

2. Glede na to, da vsebina slovenskega izseljenstva ni predpisana z učnim načrtom za geografijo za osnovno šolo, je tako avtorjem učbenikov, recenzentom in urednikom prepuščeno, katere učne vsebine s tega tematskega področja bodo, če sploh, obravnavali oziroma izpostavili v svojih učbenikih. Rezultati analize so pokazali, da učbeniki zelo različno prikazujejo vsebino slovenskega izseljenstva – različno izpostavljajo območja slovenskega izseljenstva in vsebino slovenskega izseljenstva, vključno s slikovnim gradivom. Tako je moč učbenikov pri oblikovanju predstav o slovenskem izseljenstvu med osnovnošolskimi učenci zelo velika.
3. V srednješolskih geografskih učbenikih je vsebina slovenskega izseljenstva prisotna v učbenikih za 1. in 3. letnik pouka geografije, medtem ko je iz preostalih učbenikov izpuščena.
4. Z vidika celostne obravnave vsebine slovenskega izseljenstva so bili slabše ovrednoteni geografski učbeniki za 1. letnik srednješolskega izobraževanja, kjer je analiza pokazala, da se avtorji osredotočajo predvsem na terminologijo, ki je povezana z migracijami, v nezadostni meri pa so izpostavljene splošne vsebine slovenskega izseljenstva.
5. V večini učbenikov bi bilo treba vsebine slovenskega izseljenstva nadgraditi, ne izpostavljati le statističnih podatkov o izseljenskih skupnostih, jih posodobiti oziroma enakovredno izpostaviti slovenske izseljenske skupnosti po svetu (ne izpostavljati samo ene ali dveh, preostalih pa ne obravnavati).

Zato da bi avtorji učbenikov vsebine slovenskega izseljenstva lahko primerneje vključili v učbenike, je torej nujna vključitev teh vsebin v učne načrte.

V letu 2018–2019 poteka ciljni raziskovalni program »Dejanska in potrebna prisotnost tematike slovenskega izseljenstva v učnih načrtih v osnovnih in srednjih šolah Republike Slovenije«, ki ga vodi Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU skupaj v sodelovanju z Oddelkom za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani in katerega glavni cilj je izdelati predlog o temah slovenskega izseljenstva, ki bi jih bilo nujno treba vgraditi v učne načrte, učbenike in učna gradiva ter medpredmetne dejavnosti. Rezultati programa, ki jih bodo pri poučevanju uporabili tudi učitelji, bodo spomladi 2019 objavljeni na spletnih straneh Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije, ZRC SAZU.

Kako dobro poznajo učenci in dijaki vsebine slovenskega izseljenstva?

Da bi lahko odgovorili na to vprašanje, smo med učenci in dijaki izbranih slovenskih šol izvedli anketo, pri čemer sta nas med drugim zanimala tudi znanje in odnos učencev in dijakov do tematik slovenskega izseljenstva.

Eno izmed vprašanj v anketnem vprašalniku se je nanašalo tudi na šolski predmet, pri katerem se učenci in dijaki največ naučijo o slovenskem izseljenstvu. Rezultati so pokazali, da se večina anketiranih učencev in dijakov (skupaj 59,5 %) največ o slovenskem izseljenstvu nauči pri predmetu geografija. Temu sledita predmet zgodovina (14,9 %) ter slovenščina (11,8 %) (Ilc Klun, 2017).

S področja znanja in poznavanja slovenskega izseljenstva smo učencem zastavili nalogo, v okviru katere smo jih prosili, naj naštejejo in pojasnijo razloge za selitev. Presenetilo nas je, da več kot polovica anketiranih osnovnošolskih učencev (54 %) na to vprašanje ni odgovorila. Pri srednješolcih se ta odstotek prepolovi, saj na to nalogo ni odgovorilo 24,6 % anketiranih dijakov. Izmed tistih, ki so nalogo rešili, je največ anketiranih osnovnošolcev (73,9 %) in srednješolcev (90,1 %) v tej nalogi izpostavilo ekonomske razloge selitev, sledi omemba političnih razlogov (29,4 % anketiranih osnovnošolcev in 66,5 % srednješolcev) in družinskih razlogov (12,5 % anketiranih osnovnošolcev in 25,2 % srednješolcev). Precej majhen delež osnovnošolcev (2,1 %) in nekoliko večji delež srednješolcev (10,5 %) pa izpostavlja še verske razloge selitev (Ilc Klun, 2017).

Slovenski vzgojno-izobraževalni sistem velikokrat naleti na kritike, da učenci in dijaki pri pouku pridobivajo vse preveč faktografskega znanja, kamor naj bi po mnenju mnogih

spadala tudi terminologija. Kljub vsemu moramo opozoriti, da je poznavanje ključne terminologije in usvajanje dejstev nujno, če želimo, da bodo učenci in dijaki dosegali cilje višjih taksonomskih stopenj in bili zmožni višjih miselnih operacij (analize, vrednotenja, ustvarjanja). Zato menimo, da morajo učenci in dijaki poznati nekaj ključnih pojmov, ki se navezujejo na področje migracij in slovenskega izseljenstva, saj bodo le tako zmožni celostno razumeti področje slovenskega izseljenstva in sodobnih migracijskih procesov. V okviru poznavanja terminologije, ki je vezana na področje slovenskega izseljenstva, smo učencem in dijakom zastavili dve nalogi. V prvi nas je zanimalo poznavanje pojmov izseljenec in zdomec, v drugi nalogi pa smo preverjali splošno poznavanje tematike slovenskega izseljenstva.

Izmed vseh anketiranih je za pojem **izseljenec** znalo podati popolno definicijo samo 45,4 % anketiranih učencev. Za popolno definicijo smo šteli vse odgovore, kjer so anketiranci izpostavili tako časovno kot prostorsko komponento in so v opisih pojma izseljenec omenili »stalnost preselitve« in »preselitev v tujo državo«. Tako so na primer osnovnošolski učenci za pojem izseljenec zapisali, da je to oseba, ki se »za vedno izseli v drugo državo«, »se za stalno preseli v drugo državo«, »se je za stalno izselila iz svoje države v drugo«, medtem ko so nekateri srednješolski dijaki časovni in prostorski komponenti dodali še vzročno in poudarili, da je izseljenec oseba, ki »se za stalno izseli iz države zaradi različnih vzrokov«, nekateri pa so nekoliko bolj specifikirali državo izselitve in zapisali, da je izseljenec oseba, ki »se je za stalno izselila iz rojstne države«, oz. je to oseba, ki »se je za stalno izselila iz svoje domovine« (Ilc Klun, 2017). Raziskava je pokazala, da se skladno z vertikalno izobraževanja povečuje delež tistih, ki so podali popolno razlago pojma izseljenec. Tako je v osnovni šoli popolno razlago pojma izseljenec podalo 30,7 % anketiranih učencev, v srednji šoli pa 56,6 % (Ilc Klun, 2017).

Naslednji termin, ki se velikokrat pojavlja v sklopu obravnave slovenskega izseljenstva, je pojem **zdomec**. Pojem je omenjen tako v nekaterih učnih načrtih (npr. učni načrt za geografijo za strokovno gimnazijo, družbo, zgodovino) kot v učbenikih, zato smo želeli preveriti, kako dobro poznajo ta pojem učenci in dijaki. Raziskava je pokazala, da ne glede na to, da je pojem zdomec prisoten v učnih načrtih in šolskih učilih, ga učenci in dijaki razumejo precej slabo, saj jih je samo 24,8 % podalo popolno definicijo pojma zdomec, ki upošteva prostorsko, časovno in ekonomsko komponento.

Učenci in dijaki morajo poznati nekaj ključnih pojmov, ki se navezujejo na področje migracij in slovenskega izseljenstva, saj bodo le tako zmožni celostno razumeti področje slovenskega izseljenstva in sodobnih migracijskih procesov.

Slika 3: Skupina slovenskih izseljencev pred zastopništvom družbe Cunard Line v Ljubljani (po letu 1918)
Vir: Drnovšek, 2018.

Poleg terminologije je pomembno tudi splošno poznavanje področja slovenskega izseljenstva, saj je (bilo) izseljevanje Slovencev eden izmed pomembnih preteklih in sodobnih demogeografskih procesov slovenskega prostora. Ne smemo pozabiti, da se je samo do začetka prve svetovne vojne izselila kar tretjina slovenskega prebivalstva, kar je nedvomno pustilo posledice tako na demografski, prostorski kot gospodarski strukturi ne samo slovenskega ozemlja, pač pa tudi območij, kamor so se Slovenci priselili. V raziskavi smo pri učencih in dijakih preverjali tudi splošno znanje in poznavanje tematik slovenskega izseljenstva. Ker se obravnava migracijskih tematik velikokrat začne s statističnimi podatki, tudi v šolskih učbenikih, in ker se eden izmed operativnih učnih ciljev v srednješolskem geografskem učnem načrtu nanaša tudi na številčnost slovenske diaspore, je tudi nas v okviru raziskave zanimalo razmišljanje učencev in dijakov glede številčnega obsega današnje slovenske diaspore po svetu. Največ anketiranih učencev (44,3 %) je v anketnem vprašalniku izbralo trditev: »Izven meja Slovenije živi 100.000 ljudi slovenskega etničnega izvora.« Največkrat izbrana trditev ni pravilna, saj naj bi po ocenah različnih raziskovalcev slovenskega izseljenstva danes zunaj meja Slovenije živelo okoli 500.000 ljudi s slovenskimi koreninami (Ilc Klun, 2017).

Ker je analiza učnih načrtov in učbenikov pokazala, da je vsebina slovenskega izseljenstva prisotna tudi pri predmetu zgodovina, nas je zanimalo, v kolikšni meri učenci in dijaki povezujejo pojem begunci s tematiko slovenskega izseljenstva. V tem pogledu so nas rezultati raziskave presenetili, saj 55,2 % anketiranih slovenskega izseljenstva ne povezuje z begunstvom. Se pravi, da po mnenju večine učencev in dijakov Slovenci nikoli niso bili kot migranti v vlogi beguncev. Razloga za takšen rezultat sta po našem mnenju dva. Prvič, slabo poznavanje političnih dogodkov oziroma politične zgodovine po drugi svetovni vojni – vsebine slovenskega izseljenstva v tem obdobju jim ali niso bile predstavljene (spregledanost vsebin) ali se jih zaradi neučinkovitih učnih metod, oblik in učil niso »dotaknile« oziroma jih niso ponotranjili. In drugič, zmotna prepričanost, da je tematika begunstva vezana samo na »druge regije sveta«, denimo Afriko in Bližnji vzhod. Drugi pojem, ki ga učenci in dijaki niso znali povezati s slovenskim izseljenstvom, je »Ellis Island«, otok v New Yorku, ZDA, ki je bil v času od 1892 do 1954 glavna vstopna točka za okoli 20 milijonov migrantov, ki so se želeli priseliti v ZDA, med njimi tudi za mnoge Slovence. Kar 76,3 % anketiranih učencev in

dijakov tega pojma ni povežalo z zgodovino slovenskega izseljenstva (Ilc Klun, 2017).

Glede stopnje zanimanja učencev in dijakov za tematiko slovenskega izseljenstva je raziskava pokazala, da večino anketiranih (35,7 %) ta tematika le delno zanima, 25,8 % jih je odgovorilo, da jih zanima, 5,1 % da jih zelo zanima in 1,8 % da jih izjemno zanima. Na drugi strani pa 21,9 % anketiranih učencev in dijakov tematika slovenskega izseljenstva sploh ne zanima. Raziskava je tudi pokazala, da ni bistvenih razlik v zanimanju oziroma nezanimanju za to tematiko med osnovnošolsko in srednješolsko populacijo (Ilc Klun, 2017).

Če odgovore učencev in dijakov posplošimo, lahko zaključimo, da osnovnošolce in srednješolce tematika slovenskega izseljenstva delno zanima. Vzroke za takšno stanje bi po vsej verjetnosti lahko iskali v načinih predstavitve te tematike v šolah, ki je bodisi iz šolskih vsebin izpuščena ali pa predstavljena nezanimivo. Presenetljivi so rezultati raziskave na drugo vprašanje: ali bi morali po njihovem mnenju tematikam slovenskega izseljenstva nameniti več pozornosti. Glede na njihovo stopnjo zanimanja bi pričakovali, da jih bo večina odgovorila, da tematikam slovenskega izseljenstva pri pouku ni treba nameniti več pozornosti. A so rezultati raziskave pokazali da se 37,8 % anketiranih učencev in dijakov strinja do izjemno strinja s trditvijo, da bi bilo treba tematikam slovenskega izseljenstva pri pouku nameniti več časa, 32,6 % se s to trditvijo delno strinja, 15,7 % pa se s trditvijo sploh ne strinja. Če posplošimo, lahko sklenemo, da 70,4 % anketiranih osnovnošolcev in srednješolcev meni, da bi pri vzgojno-izobraževalnem delu veljalo vsebinam slovenskega izseljenstva nameniti več časa. Bistvenih razlik med mnenji osnovnošolcev in srednješolcev raziskava ni pokazala (Ilc Klun, 2017). Delež nikakor ni majhen in ga vsekakor velja upoštevati pri načrtovanju vzgojno-izobraževalnega procesa in sploh pri prenovi učnih načrtov.

Sklep

Raziskava je pokazala, da učenci in dijaki v šoli ne dobijo celovite predstave o slovenskem izseljenstvu oziroma, če jim je bila le-ta podana, jo pozabijo, ker:

- a) jih tematika slovenskega izseljenstva, kot je trenutno predstavljena, ne zanima oziroma
- b) jim je bila vsebina slovenskega izseljenstva in diaspore predstavljena na način (z učnimi metodami, oblikami in učili), ki ni

Poleg terminologije je pomembno tudi splošno poznavanje področja slovenskega izseljenstva, saj je (bilo) izseljevanje Slovencev eden izmed pomembnih preteklih in sodobnih demogeografskih procesov slovenskega prostora.

prispeval k trajnosti znanja in razumevanju te tematike.

Dokazali smo, da je tematika slovenskega izseljenstva iz veliko učnih načrtov izpuščena. Analiza učbenikov je pokazala, da so vsebine slovenskega izseljenstva v nekaterih učbenikih sicer dobro prikazane, v drugih pa zopet popolnoma izpuščene, zaradi česar nas ne more čuditi slabo poznavanje oziroma nezanimanje učencev in dijakov za tematiko slovenskega izseljenstva. Menimo, da bi z ustreznim pristopom (učnimi metodami in oblikami), ustreznimi učili, predvsem pa s formalno vključenostjo vsebin slovenskega izseljenstva v pouk, pri čemer mislimo predvsem vključenost vsebin v učne načrte, poznavanje tematike slovenskega izseljenstva s strani učencev in dijakov precej izboljšalo. In zakaj bi bilo to dobro? Predvsem zato, ker so slovenski izseljenci in slovenska diaspora del demogeografske podobe slovenskega naroda, ker so slovenski izseljenci pomembno vplivali na demogeografske, ekonomske in prostorske spremembe v slovenskem prostoru, ker so nekateri pripadniki slovenske diaspore promotorji Slovenije v svetu in ne nazadnje, ker mislimo, da je poznavanje in razumevanje lastnih migracij v zgodovini in sedanjosti pogoj za razumevanje sodobnih migracijskih procesov.

Učila, s katerimi lahko poučujemo o slovenskem izseljenstvu in splošnih migracijskih procesih:

- Knjiga: Zgodbe – velikokrat izrečene, a nikoli zapisane zgodbe ljudi s slovenskimi koreninami iz ZDA, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije, kjer je zbranih 56 resničnih, doživetih zgodb slovenskih izseljencev in njihovih potomcev.
- Priročnik za učitelje: Zgodbe – velikokrat izrečene, a nikoli zapisane zgodbe ljudi s slovenskimi koreninami iz ZDA, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije – Priročnik za učitelje, kjer so za zgoraj omenjeno knjigo pripravljene učni listi, ki jih učitelji lahko ob prebrani zgodbi uporabijo pri delu z učenci.
- Didaktična namizna igra prečkanje meja, s pomočjo katere učenci usvajajo migracijsko terminologijo in se vživljajo v vlogo migranta, izseljenca, priseljenca.

Učila so trenutno na voljo pri avtorici članka.

Slika 4: Knjiga in priročnik za učitelje Zgodbe – velikokrat izrečene, a nikoli zapisane zgodbe ljudi s slovenskimi koreninami iz ZDA, Kanade, Avstralije in Nove Zelandije
Vir: Ilc Klun, 2018.

Slika 5: Didaktična in namizna igra prečkanje meja

Viri in literatura

- Drnovšek, M. (1991). Pot slovenskih izseljencev na tuje. Ljubljana: Mladika.
- Drnovšek, M., (2018). Ljubljana – Križišče na poti v svet (razstava). URL: <http://ljublana-kps.zrc-sazu.si/2-14.html> (dostopno 16. 8. 2018).
- Ilc Klun, M. (2017). Slovensko izseljenstvo in diaspora v procesu geografskega izobraževanja. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.
- Učni načrt. Geografija – splošna, klasična in ekonomska gimnazija (2008a). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Učni načrt. Geografija – strokovna gimnazija (2008). Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.